

Bijlage 1 Netwerkbijeenkomst Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming 28 april 2015

Vragen en antwoorden tijdens de netwerkbijeenkomst

❖ Naar aanleiding van de 5 belangrijkste boodschappen:

Flip Dronkers (programmamanager)

De term: richtlijn of aanbeveling: hier zit nogal een verschil in.

- De kern van de richtlijnen zijn de aanbevelingen voor de praktijk, deze aanbevelingen laten zien waar het nu werkelijk om gaat. Die aanbevelingen pas je als professional in principe toe, tenzij de situatie van je cliënt vraagt om afwijking ervan.

Aanleiding van de ontwikkeling van richtlijnen is dat het ergens wringt met de praktijk. Kan een aanleiding ook de behoefte om te innoveren zijn?

- Ja, maar de vraag is of er dan al voldoende kennis is over het onderwerp. De richtlijn kan ook als transportmiddel gebruikt worden, maar niet puur en alleen om te innoveren. Daar moet voldoende aanleiding voor zijn vanuit de praktijk.

❖ Naar aanleiding van de invoering van richtlijnen, vragen aan deelnemers in de zaal en aan programma:

Karlijn Stals (projectleider invoering richtlijnen), Liesbeth van Hoof (Combinatie Jeugdzorg), Ineke de Laat (Entréa), Marieke Brouwer (De Hoenderloo groep), Janine Kampjes (Trias Jeugdhulp)

Hoe heb je de directie zo ver gekregen?

- Bij Combinatie Jeugdzorg was de directie van meet af aan enthousiast, omdat iemand van de directieleden deelnam aan de interne werkgroep professionalisering.
- Bij Trias Jeugdhulp werd de implementatie van de richtlijnen niet van bovenaf ondersteund, maar is het door collega's op de kaart gezet. Vervolgens is het wel goedgekeurd door het MT. Het is daar alleen nog onvoldoende doorgedrongen: daar moet meer aan worden gewerkt.
- Bij de Hoenderloo groep werd vooral gekeken naar waar de richtlijnen konden aansluiten bij ontwikkelingen die al gaande waren. Daarnaast zat een deel van de directie in de zaal, maar de implementatie is niet vanuit de directie opgelegd.

Hoe maak je de richtlijnen bekend binnen de gehele organisatie?

- Entréa: Wij hebben meegedaan aan de proefinvoer en aan de ontwikkeling van een aantal richtlijnen. Het is vooral belangrijk om positieve ervaringen te delen en de boodschap mee te geven: dit versterkt jouw vak. Zie het als een manier om je professe te versterken, op een enthousiaste manier en samen met je team. Wij hebben het gebracht als onderdeel van een groter geheel: professionalisering.
- Karlijn Stals: Voorlichting en promotie zijn van belang en kunnen op allerlei manieren. Daarnaast is het per organisatie verschillend in hoeverre er al aandacht is voor richtlijnen en hoe dat aansluit bij voorlichting en training over zaken die daarmee samenhangen, zoals beroepscode en tuchtrecht.
- Combinatie Jeugdzorg: training beroepscode en tuchtrecht. Mensen denken dat ze al die dingen moeten, maar tijdens die training werden ze ook bewust van de meerwaarde er van. Het is belangrijk dat professionals die meerwaarde gaan inzien.
- NVMW: training 'train de trainers': op het moment dat jij als professional met een tuchtzaak te maken krijgt, moet je de inhoud van de richtlijnen kennen. Professionele autonomie maakt jou dan sterk, omdat je je kunt legitimeren met de kennis die er is vanuit de richtlijnen. Het is dus de opdracht om dit breed bekend te maken.
- Trias: er is bij ons een vragenlijst uitgezet onder de gedragswetenschappers om te vragen wat ze al doen, om zicht te krijgen op de hiaten en om vervolgens te kijken waar scholing nodig is. Ook is er binnen de organisatie gekeken welke mensen met welke richtlijnen werken.
- Combinatie Jeugdzorg: het bewustzijn van professionals ten opzichte van richtlijnen is erg belangrijk. De meeste tijd zit in het inbrengen van de richtlijnen in de casuïstiek: het in de dagelijkse praktijk ingeslepen krijgen en het gebruik van de richtlijnen een automatisme te laten zijn. Dit doen wij door: lunchlezingen, het plaatsen van berichtjes op intranet en alertheid hierop door gedragswetenschappers tijdens casuïstiekbesprekingen.

Wat kost een interne aanjagersfunctie?

- Entréa: wij hebben deelgenomen aan de proefinvoer van de richtlijnen ADHD en Ernstige gedragsproblemen. Daar ondervonden we dat het een proces is in de tijd wat niet te vatten is in aantal uren. Ook ontdekten we dat we veel wat in de richtlijn stond al deden. Toen hebben we gekeken op welke punten aanscherping nodig was.
- Karlijn Stals: het is erg afhankelijk van de organisatie, uit de reacties van organisaties zien we dat het inderdaad veel tijd kost voordat richtlijnen een plek krijgen in een organisatie. Niet per se veel uur, maar veel tijd in weken, maanden. Gemiddeld kost dit een aantal maanden. Het werkt goed wanneer er iemand in het team aangesteld wordt die enthousiast is over de richtlijnen en zich met de implementatie wil bezighouden. Dit kost een aantal uur per week.

Vraag vanuit Samen Veilig Nederland: wij richten ons vooral op Signs of Safety waarin de nadruk ligt op de eigen kracht van mensen. Zit hierin een spanning met de richtlijnen?

- Ellen Hazebroek (cliëntentafel): het is belangrijk om cliënten te laten zien dat je het samen met hen kunt doen. Als ouder zijnde is het belangrijk te zien dat je zelf de regie in handen hebt. Dit kan je aankaarten door het gebruik van de cliëntversie van de richtlijn. Het is erg belangrijk om op één lijn te zitten met de cliënt.
- Karlijn Stals: ik maak altijd de vergelijking met de website www.thuisarts.nl. Daarop staan alle richtlijnen die huisartsen gebruiken, maar dan uitgelegd voor patiënten.
- Combinatie Jeugdzorg: de richtlijnen zijn gebaseerd op kennis die er op dit moment is, het zou goed kunnen dat er na verloop van tijd weer nieuwe kennis beschikbaar is. Die kennis wordt weer verwerkt in de richtlijnen.

Was het een keuze om jeugdreclassering buiten beschouwing te laten?

- Karlijn Stals: Jeugdreclassering valt wat ons betreft onder de noemer 'jeugdbescherming'. Er werken geregistreerde professionals, die moeten zich houden tot de richtlijnen. Bovendien, iedereen die te maken heeft met jeugd, kan gebruik maken van de richtlijnen. Wij zeggen altijd: 'Wie de schoen past, trekke hem aan'. Je kunt de richtlijnen sowieso benutten in de jeugdreclassering.

Hoe verhoudt gehandicaptenzorg zich tot de richtlijnen?

- Karlijn Stals: tijdens de start van het programma richtten we ons vooral op jeugdzorg: dat was het uitgangspunt. Maar gedurende het traject is het jeugdveld breder geworden. Bij elke richtlijn is gekeken in hoeverre het passend was voor de LVB-doelgroep, door middel van een toets door het expertisecentrum van de William Schrikker Groep. In een vervolgp programma moet hier nog meer aandacht naar uit gaan.

Hoe zien jullie de invoering van richtlijnen in wijkteams?

Hoe verhouden de richtlijnen zich tot bureaucratie? En hoe kan dit aansluiten op wijkteams?

- Antwoord van een medewerker wijkteam: wij hebben meegedaan met de proefinvoer. Als je het management mee hebt en start met een algemene richtlijn (in dit geval Samen beslissen over passende hulp), dan zie je dat je het team enthousiast krijgt. Hierna moeten wij nog gaan kijken hoe alle richtlijnen een plek kunnen krijgen.
- Karlijn Stals: het voordeel van een wijkteam is dat je in een team zit met professionals met verschillende achtergronden. De richtlijnen geven hier dan een gemeenschappelijke basis van werken. Maar daarnaast kun je collega's er ook op aanspreken. Dat is de kracht van richtlijnen binnen een wijkteam. Als je geregistreerd bent, moet je je nu houden tot richtlijnen. Dit betekent niet dat je de richtlijn van A tot Z moet kennen, maar je moet wel weten wat de aanbevelingen zijn.
- NVO: Het is een gouden kans om te gaan staan voor je vak.
- Uit de zaal: richtlijnen zijn verbredend: we hebben als professionals de taak om de richtlijnen breed te laten passen. Die richtlijn moet jou ondersteunen, ongeacht waar je werkt.
- Karlijn Stals: de richtlijnen zijn van en voor professionals, het zijn dus ook jouw richtlijnen. Als je in een wijkteam werkt en merkt dat iets niet goed aansluit of anders moet, laat dan van je horen! Zo heb jij ook de kans om invloed uit te oefenen.

Zijn de richtlijnen al geïntegreerd in de Hbo-opleidingen?

- Karlijn Stals: Nee, nog niet volledig. We hebben wel contact met een aantal opleidingen en docenten die betrokken zijn bij het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker. Die krijgen alle informatie, maar via de officiële weg duurt dit wat langer.
- Uit de zaal: de studenten en stagiaires met wie ik te maken heb reageren al heel enthousiast op de richtlijnen en vinden het een mooie handreiking.

❖ Gestelde vragen op de markt

Marktkraam de bredere context:

Britt van Beek (NIP), Machteld Beun (NVMW) en Merlijn de Vries (NVO)

Wat is het Kwaliteitsregister Jeugd?

- Onder de Jeugdwet, en de daarin vastgelegde 'norm van verantwoorde werktoedeling', is geregeld dat gewerkt moet worden met geregistreerde professionals. Daarbij wordt verwezen naar twee registers: het BIG-register en het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ). Dat laatste is een nieuw onafhankelijk register, de stichting die het register houdt is erkend door de ministeries van VWS en VenJ. Geregistreerden in het SKJ onderschrijven het tuchtreglement van het SKJ en verbinden zich aan de professionele standaard (zoals de beroepscode, richtlijnen). Zie voor meer informatie www.skjeugd.nl.

Hoe zit het nou met tuchtrecht en richtlijnen? En wat als je niet op dag 1 van publicatie naar een richtlijn handelt?

- Richtlijnen maken deel uit van de professionele standaard van een beroepsgroep. Professionals die zich binden aan de beroepscode van hun beroepsgroep hebben de verantwoordelijkheid om volgens professionele en ethische normen te handelen, in overeenstemming met de stand van de wetenschap. Richtlijnen bieden hierbij houvast. Ze bevatten 'gestolde kennis' en zijn gebaseerd op de op dat moment beschikbare kennis. Het gaat om evidence-based kennis in ruime zin, dat wil zeggen: berustend op de integratie van bewijs uit wetenschappelijk onderzoek, praktijkkennis en cliëntvoorkeuren. Een tuchtrechter die het handelen van professional toetst n.a.v. een klacht, kan de professional aanspreken op het 'zich verhouden tot een richtlijn'. Dat gebeurt niet op het niveau van "waarom heb je niet gedaan wat op pagina xx van de richtlijn staat", maar wel op kunnen verantwoorden dat je gehandeld hebt hoe je hebt gehandeld, en hoe je je daarbij hebt verhouden tot state-of-the-art kennis en informatie (richtlijn). Heel belangrijk: zorg dat je vastlegt hoe dat proces gaat. Je moet kunnen motiveren kennis te hebben genomen van een richtlijn en indien van toepassing kunnen onderbouwen waarom je van de richtlijn hebt afgeweken, waarom je toch iets anders hebt gedaan.

Hoe verhouden de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming zich tot andere richtlijnen bijv. JGZ, GGZ – ook in relatie tot 'je verhouden tot' en tuchtrecht?

- Richtlijnen zijn er in verschillende (verschijnings-)vormen en worden vanuit verschillende beroepsgroepen ontwikkeld. Aangezien richtlijnen deel uitmaken van de professionele standaard van een beroepsgroep, professionals zich ertoe moeten verhouden (en dit ook moeten kunnen verantwoorden), is het van belang de mate van verbondenheid aan de beroepsgroep te bepalen. Het kan immers niet zo zijn dat elke psycholoog (als voorbeeld) zich moet verhouden tot elke willekeurige richtlijn die er in zijn werkveld wordt ontwikkeld. Ook is van belang onderscheid te maken tussen vakinhoudelijke richtlijnen en (organisatorische) protocollen. Het kan ook zo zijn dat bijvoorbeeld een JGZ-richtlijn wel aan het NIP (als voorbeeld) wordt voorgelegd met het verzoek mee te lezen (en vanuit psychologische expertise bij te dragen), maar dat deze niet ter autorisatie aan het NIP wordt voorgelegd. In dat geval staat het psychologen in het betreffende werkveld vanzelfsprekend vrij kennis te nemen van de richtlijn en ermee te werken, maar hoeft de psycholoog zich er in tuchtrechtelijke zin niet toe te verhouden.

Moet het Kwaliteitsregister Jeugd niet de richtlijnen gaan maken?

- Nee, want de richtlijnen zijn van de beroepsgroep, en niet van de registerhouder (SKJ) die ook tuchtrecht uitvoert. Die toetst aan de normen, maar de normen (professionele standaard) zijn van de beroepsgroep zelf. Dat is juist een groot goed: het zijn jullie richtlijnen.

Marktkraam Inhoud

Marianne de Wolff (TNO) , Paula Speetjens (Trimbos Instituut), Stefanie Abrahamse (NJI invoerteam)

Wij zijn werkzaam op een school en nergens geregistreerd. Kunnen we de richtlijnen gebruiken én in hoeverre zijn we dan verplicht ons daar toe te verhouden?

Ik ben jeugdverpleegkundige in het wijkteam en aanjager voor de richtlijnen. Ik ben niet geregistreerd bij een van de drie genoemde beroepsverenigingen? Betekent dit dat ik niet verplicht ben om er mee te werken, maar sommigen van mij collega's in het wijkteam wel? Hoe gaan we daar mee om?

- Je kan de richtlijnen zeker gebruiken in je werk. Omdat je niet in het Kwaliteitsregister Jeugd geregistreerd staat, heb je je niet formeel te houden aan de richtlijnen, wat niet wil zeggen dat je de kennis niet kan gebruiken.

Zijn de richtlijnen ook te downloaden, per onderdeel?

- Ja, alle gepubliceerde richtlijnen zijn zonder kosten te raadplegen én te downloaden via www.richtlijnenjeugdhulp.nl. Je kunt het downloadbare materiaal (de richtlijn, de onderbouwing, de werkkaarten en de info voor ouders) ook – los – bestellen tegen een vergoeding.

Wat kost het om de richtlijnen hard-copy te bestellen?

- Omdat de omvang per richtlijn verschilt, verschilt per richtlijn de prijs van de bestelbare materialen. Kijk op www.extern.nl/bestellen/richtlijnen/ voor een precies overzicht van de kosten.

De richtlijn EGP geeft aan dat er oudertrainingen moeten worden ingezet bij in in de basisschoolleeftijd. Dit lukt niet, ouders zijn niet gemotiveerd of de trainingen zijn niet voorhanden.

- Motivatie van ouders en (oudere) jeugdigen wordt vaak als belemmering genoemd door professionals in de jeugdhulp: mét of zónder richtlijn. In de richtlijn wordt daarom aandacht besteed aan de motivatie van ouders. In dat kader kun je als professional – met de richtlijn in handen – aan ouders laten zien dat met het aanbevolen aanbod de problemen aanzienlijk zullen verminderen: daar zijn veel ouders wel gevoelig voor.
- Als je geen gebruik kan maken van de aanbevolen interventies omdat ze niet voorhanden zijn, dan geeft de richtlijn je iets in handen om met je manager of bestuurder in gesprek te gaan. De richtlijnen zijn van de beroepsgroep, maar de organisatie faciliteert de professional om het werk goed uit te kunnen voeren.

De interventies genoemd in de richtlijn ken ik niet allemaal, daarnaast gebruik ik ook interventies die daar niet tussen staan maar wel prettig zijn om mee te werken. Mag dat dan wel?

- De in de richtlijn genoemde interventies zijn de aanbevolen interventies. Sommige interventies lijken op elkaar, je hoeft ze dus niet allemaal tot je beschikking te hebben om volgens de richtlijn te werken. Daarnaast ben je vrij om af te wijken van de richtlijn zodra de specifieke situatie daarom vraagt. Het is van belang om als team of organisatie met elkaar te bespreken wat de reden is van het gebruik van een andere dan de aanbevolen interventie.

Wat is de verhouding met SKJ en de ontwikkeling van de richtlijnen?

- De primaire doelgroep van de richtlijnen is de bij het SKJ geregistreerde jeugdprofessional. Daarnaast geldt voor niet-geregistreerde professionals dat zij kunnen profiteren van de kennis en praktische aanbevelingen in een richtlijn.

Marktkraam 'gedeelde besluitvorming':

Ellen Hazebroek en Leonie Daalderop (beiden lid van Cliëntentafel)

Als je binnen je organisatie de richtlijnen wil gaan invoeren, en je bent daarbij allereerst benieuwd naar het standpunt van de cliënt, wat is volgens jullie dan nodig?

- Respect; ook al is mijn manier van opvoeden niet jouw manier, ga er dan toch vanuit dat wij het ook met de beste bedoelingen doen, en toon hier respect voor. En vraag de cliënt ook wat je als hulpverlener voor het gezin kan betekenen, wat de ouder zelf al heeft geprobeerd en gedaan, en sluit hierbij aan.

Hoe kan je cliënten het best bij hulpverlening betrekken, naast de cliëntenraad, waar vaak met name de actieve ouders/cliënten zitten?

- Organiseer een bijeenkomst voor alle ouders waarin verteld wordt waarom de richtlijnen zo belangrijk zijn. Laat hier bij voorkeur cliënten vertellen over hoe zij betrokken willen worden. Leden van de Cliëntentafel richtlijnen zijn zeker bereid om iets te komen vertellen.

Hoe ga ik om met andere culturen, bijvoorbeeld als ouders aangeven dat hun kind geen autisme heeft, maar dat het probleem te maken heeft met de taalbarrière (ingebracht door professional bij voormalig MKD, waarbij dus heel jonge kinderen worden begeleid)?

- Ga nooit sneller dan je cliënt, sluit aan bij hun tempo, want als de cliënt ergens nog niet aan toe is, heeft hulp bieden geen zin (tenzij veiligheid in het gedrang is).

Waarom is het volgens jullie belangrijk dat richtlijnen worden ingevoerd?

- Je kunt hiermee uit de slachtofferrol komen en kan de eigen regie weer nemen.

Voor meer informatie, neem contact met ons op via info@richtlijnenjeugdhulp.nl of kijk op www.richtlijnenjeugdhulp.nl.